

УДК 657.44:338.486.2

Прокопівська О.В.*кандидат економічних наук, доцент
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця***Козубова Н.В.***кандидат економічних наук
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця*

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT OF THE POLICY OF STATE REGULATION OF TOURISM MARKET

АНОТАЦІЯ

На основі оцінювання та аналізу адміністративно-територіальної локалізації туристичних ресурсів, суб'єктів туристичної діяльності та туристичних потоків визначено, обґрунтовано й запропоновано заходи державної підтримки, що сприяють збереженню, реконструкції та модернізації об'єктів туристичного інтересу, розвитку потенціалу ринку туристичних послуг.

Ключові слова: державне регулювання, державна політика, туризм, ринок туристичних послуг, аналіз.

АННОТАЦИЯ

На основе оценки и анализа административно-территориальной локализации туристических ресурсов, субъектов туристической деятельности и туристических потоков обоснованы меры государственной поддержки, способствующие сохранению, реконструкции и модернизации объектов туристического интереса, развития потенциала рынка туристических услуг.

Ключевые слова: государственное регулирование, государственная политика, туризм, рынок туристических услуг, анализ.

ANNOTATION

The paper justifies and proposes the state support measures that contribute to the preservation, reconstruction and modernization of the tourism market potential based on the evaluation and analysis of administrative-territorial localization of tourism resources, business and flows.

Keywords: government regulation, state policy, tourism, tourism market, analysis.

Постановка проблеми. Нерівномірність розподілу потенціалу попиту та пропозиції на внутрішньому ринку туристичних послуг за регіонами України, об'єктивно обумовлена розмаїттям об'єктів туристичного інтересу та їх природною територіальною локалізацією і суб'єктивно викликана діяльністю продуцентів туристичних послуг, стає рушійним чинником поглиблення регіональних диспропорцій розвитку туризму та соціально-економічного розвитку України в цілому. Збільшення туристичних потоків, розширення та розвиток туристичної індустрії підвищує важливість державного регулювання ринкових відносин у сфері туризму. Ринкові механізми регулювання не здатні забезпечити сталий соціально-економічний розвиток, тому держава повинна стабілізувати економіку, пом'якшувати економічні спади та піднесення, підтримувати підприємницьку діяльність в напрямках, що є пріоритетними

для розвитку національного господарства та вирішувати широке коло актуальних завдань. Для обґрунтування пріоритетних напрямів державного регулювання та складових державної політики у сфері туризму особливе значення має застосування релевантної обліково-аналітичної інформації, методологічні основи формування якої, а також методичні підходи до ефективного використання в процесі державного управління туристичною діяльністю, знаходяться на стадії наукової розбудови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми наукового обґрунтування раціональних принципів і методів державного регулювання розвитку туристичної діяльності є предметом наукових досліджень багатьох вітчизняних вчених, зокрема С.В. Мельниченко [3], І.М. Писаревського [4], В.Є. Єрмаченка [2], І.В. Валентюк [1], І.В. Саух [5]. Оскільки заходи державної підтримки соціально-економічного розвитку у сфері туризму повинні мати інформаційне забезпечення, база якого формується в процесі обліку та аналізу, обліково-аналітична частина загальної проблеми державного управління ринком туристичних послуг потребує подальшого наукового опрацювання.

Формулювання цілей статті. Метою статті є подальший розвиток окресленої проблематики шляхом використання обліково-аналітичної інформації в процесі ідентифікації та обґрунтування пріоритетів державної політики регулювання внутрішнього ринку туристичних послуг з урахуванням міжрегіональних відмінностей потенціалу пропозиції та попиту на туристичне обслуговування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загальною метою державного регулювання ринку туристичних послуг є забезпечення сталого соціально-економічного розвитку в сфері туризму, що проявляється в розширенні кола споживачів туристично-рекреаційних послуг і зростанні якості та рівня задоволеності потреб фізичного, розумового й духовного відновлення людини в процесі туристичних подорожей, збільшенні обсягу реалізованих туристичних

продуктів, створених з використанням національних об'єктів туристичного інтересу, та зростанні ефективності фінансово-господарської діяльності внутрішніх виробників характерних і супутніх туристичних послуг, національних туроператорів і турагентів, а також збереження та розвиток туристично-рекреаційного потенціалу України.

Для досягнення загальної мети необхідно вирішити кілька основних завдань [2]:

- створення ефективної інфраструктури туризму, що сприяє розвитку пропозиції туристичних послуг;

- комплексне проведення економічної реформи, сприяння знаходженню ефективних власників для державних туристичних підприємств та їх підтримка, впровадження передових форм і методів організації туристичної діяльності;

- удосконалення законодавчої бази здійснення туристичного обслуговування та споживання туристичних послуг;

- поступова структурна перебудова промисловості регіонів та окремих видів економічної діяльності, індустріальних підприємств для зменшення екологічного забруднення та забезпечення сталого розвитку туризму;

- сприяння демонополізації та розвитку конкуренції, підтримка в'їзного та внутрішнього туризму при одночасній оптимізації структури та обсягу виїзного туристичного потоку.

Проте огляд результатів заходів, реалізованих у 2010–2014 рр. в рамках державних програм розвитку туризму, а також аналіз динаміки попиту на послуги внутрішнього туризму з урахуванням потенціалу пропозиції туристичних послуг за регіонами України, доводить не лише скорочення внутрішнього попиту на туристичні послуги, а й дозволяє виявити глибокі проблеми розвитку ринку туристичних послуг:

- по-перше, подальше зниження попиту на туристичні послуги в регіонах, які мають середній та низький потенціал пропозиції призводить до збільшення регіональних диспропорцій внутрішнього ринку туристичних послуг;

- по-друге, не відбувається розширення внутрішнього туристичного потоку до регіонів, які мають високий потенціал пропозиції туристичних послуг, отже туристичні ресурси України використовуються нераціонально, фінансово-господарська діяльність продуцентів характерних послуг в цих регіонах є низькоєфективною і такою, що не забезпечує бази стійкого розвитку економічного та соціального секторів.

Отже, з метою подолання подальшої дивергенції соціально-економічного розвитку регіонів України доцільною є розробка та реалізація комплексних державних програм для сприяння соціально-економічному розвитку територій, які враховують відмінності між регіонами, зокрема й відмінності потенціалу пропозиції та

попиту на послуги туризму.

Наявні регіональні відмінності потенціалу попиту та пропозиції на ринку туристичних послуг обумовлюють встановлення для різних адміністративно-територіальних одиниць різних пріоритетів в напрямках державного регулювання туризму. Також вони наділяють раціональністю диференціацію заходів державних програм з підтримки розвитку туризму за регіонами, які мають високий потенціал попиту на туристичні послуги з боку населення адміністративно-територіальної одиниці, та регіонами, які мають високий потенціал пропозиції в наслідок локалізації об'єктів туристичного інтересу та продуцентів туристичних послуг. Раціональність диференціації заходів державних програм також підкреслюється вищою результативністю заходів стимулювання розвитку, проведених в регіонах, які мають вищий потенціал розвитку туризму у відповідному напрямі.

Визначення адміністративно-територіальних одиниць, які є найбільшими споживачами (донорами) туристичних послуг, та найбільшими туристичними дестинаціями (аттракторами) є широко вживаним в міжнародній практиці. Наприклад, фахівці ЮНВТО щорічно визначають країни, які є найбільшими донорами та аттракторами міжнародних туристичних потоків, та розробляють відповідні прогнози і рекомендації щодо розвитку і державного регулювання туризму в цих країнах.

Поширеною є ситуація, коли, за висновками спеціалістів ЮНВТО, країна визначається як серед найбільших донорів, так і серед найбільших аттракторів (наприклад, Китай, Німеччина, США, Великобританія, Австралія та Італія у 2013 р. [7]). При використанні методики ЮНВТО на рівні адміністративно-територіальних одиниць України можливо встановити, що найбільшими регіонами-донорами є: м. Київ, АР Крим, м. Севастополь, Львівська, Одеська, Миколаївська, Донецька, Харківська та Дніпропетровська області; найбільшими регіонами-аттракторами є: АР Крим, м. Київ, Львівська, Донецька, Одеська, Закарпатська, Запорізька, Вінницька, Харківська та Полтавська області.

Результати проведеного аналізу статистичних даних [6] опосередковано характеризують досягнутий рівень та напрямок розвитку туризму в зазначених регіонах, проте для цілей підвищення дієвості державних програм підтримки розвитку ринку туристичних послуг необхідним є визначення регіонів-донорів та регіонів-аттракторів, які мають найбільший потенціал розвитку, що може бути проведено на основі методики оцінювання потенціалу внутрішнього ринку туристичних послуг. На основі характеристик потенціалу попиту та пропозиції внутрішнього ринку туристичних послуг можливо обґрунтовано визначити регіони України, які є найбільшими потенційними донорами та акцепторами туристичних послуг за різними видами туризму.

Зокрема, найбільший потенціал розвитку як попиту (є потенційними донорами) так і пропозиції туристичних послуг (є потенційними аттракторами) мають: за релігійним туризмом – Тернопільська, Донецька, Львівська, Полтавська, Харківська області, м. Київ; за спортивним туризмом – Донецька, Львівська, Одеська, Харківська області, м. Київ, за санаторно-оздоровчим туризмом – Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Львівська, Миколаївська, Харківська області, м. Київ.

Оскільки адміністративно-територіальні одиниці України суттєво відрізняються в рівні соціально-економічного розвитку, результатах фінансово-господарської діяльності суб'єктів туристичного ринку і потенціалові розвитку туризму, обґрунтованою є регіональна диференціація пріоритетів державної політики в галузі туризму.

Отже, доцільно запропонувати в якості відповідного пріоритетного напрямку державної політики для адміністративно-територіальних одиниць, які є потенційними донорами, розширення внутрішнього туристичного потоку за рахунок найповнішого використання потенціалу попиту на послуги внутрішнього туризму, для адміністративно-територіальних одиниць, які є потенційними аттракторами, – розширення в'їзного та внутрішнього туристичного потоку за пріоритетними видами туризму з метою найповнішого використання потенціалу пропозиції та в межах допустимого антропогенного навантаження на об'єкти туристичного інтересу.

Для обґрунтованого визначення очікуваних результатів реалізації державної програми розвитку туризму необхідним є врахування чинників, що стримують розширення попиту на туристичні послуги та негативно позначаються на рівні потенціалу пропозиції.

Виявлення стримуючих чинників, на нашу думку, можливе шляхом співставлення потенціалу об'єктів туристичного інтересу, продуцентів супутніх і характерних послуг та продуцентів туристичного продукту.

В результаті порівняльного аналізу можливо визначити адміністративно-територіальні одиниці України, потенціал пропозиції в яких стримується низьким та дуже низьким рівнем фінансово-господарської діяльності продуцентів характерних і супутніх послуг та туристичного продукту. В цьому показовим є стан Закарпатської області, де високий та дуже високий потенціал об'єктів туристичного інтересу щодо історико-культурного, курортного та екологічного туризму нівелюється дуже низьким потенціалом продуцентів супутніх послуг та низьким потенціалом продуцентів туристичного продукту; Тернопільської області, де дуже високий потенціал об'єктів туристичного інтересу щодо релігійного туризму стримується низьким потенціалом продуцентів характерних і супутніх послуг та туристичного продукту; Чер-

каської області, де високий потенціал об'єктів туристичного інтересу щодо екологічного туризму стримується дуже низьким потенціалом продуцентів характерних послуг та низьким потенціалом продуцентів супутніх послуг і туристичного продукту.

Отже, обґрунтованими є заходи державної програми розвитку туризму (табл. 1), спрямовані на:

- сприяння розвитку об'єктів туристичного інтересу в м. Київ, Закарпатській, Івано-Франківській, Київській, Херсонській, Черкаській, Львівській, Одеській, Миколаївській, Донецькій, Дніпропетровській, Тернопільській, Харківській, Запорізькій областях;

- сприяння розвитку підприємництва у сфері гостинності та транспортних послуг в Вінницькій, Закарпатській, Київській, Черкаській, Полтавській, Харківській, Волинській, Миколаївській, Донецькій, Рівненській, Тернопільській, Запорізькій, Сумській областях;

- сприяння розвитку комунального господарства і зв'язку, безпеки й охорони правопорядку, медичного обслуговування, культурно-просвітницької роботи, фінансово-банківської сфери у Вінницькій, Закарпатській, Київській, Черкаській, Волинській, Миколаївській, Херсонській, Дніпропетровській, Донецькій, Рівненській, Запорізькій, Івано-Франківській, Сумській областях;

- сприяння розвитку підприємництва у сфері туроператорської та турагентської діяльності у Вінницькій, Івано-Франківській, Київській, Черкаській, Полтавській, Волинській, Закарпатській, Миколаївській, Херсонській, Дніпропетровській, Донецькій, Рівненській, Тернопільській, Запорізькій, Івано-Франківській, Сумській, Харківській областях.

З метою сприяння розвитку об'єктів туристичного інтересу державною програмою розвитку туризму необхідно передбачити реалізацію таких заходів, як:

- охорона, реставрація та відновлення історико-культурних комплексів та пам'яток, археологічних об'єктів, включення об'єктів історико-культурної спадщини до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО;

- контроль за збереженням об'єктів, які мають релігійну цінність;

- збереження та розширення мережі закладів культури і мистецтва;

- створення умов для забезпечення збереження самобутньої народної культури (серед яких і культура національних меншин), звичаїв, традицій, обрядів;

- відновлення та збереження культури та етнографічних особливостей місцевого населення;

- збереження та розвиток осередків традиційних народних промислів, започаткування постійних виставок та ярмарків традиційних народних промислів у місцях їх історичного

становлення, здійснення картографування і паспортизації усіх ареалів народних промислів;
 – збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, відтворення природних комплексів, забезпечення ефективного управління, визначення і надання правового статусу елементам екомережі та забезпечення використання земель, які входять до складових екомережі, за цільовим призначенням;

– захист унікальних природних об'єктів і ландшафтів, навколишнього середовища, забезпечення збалансованого і раціонального використання курортних зон та територій національних парків в межах допустимого антропогенного навантаження;
 – формування просторового розташування структурних елементів екомережі та розвиток системи територій і об'єктів природно-заповідного фонду;

Таблиця 1

Напрями і результати реалізації державної політики розвитку туризму та їх адміністративно-територіальна локалізація

Напрями державної політики	Області реалізації заходів державної програми	Результат реалізації заходів державної програми
1. Сприяння збереженню, реконструкції та модернізації об'єктів туристичного інтересу	Закарпатська, Івано-Франківська, Київська, Херсонська, Черкаська	Розвиток екологічного туризму
	Львівська, Одеська	Розвиток санаторно-оздоровчого туризму
	Одеська, Закарпатська, Львівська, Миколаївська, Херсонська	Розвиток курортного туризму
	м. Київ, Дніпропетровська, Донецька, Одеська	Розвиток ділового туризму
	м. Київ, Дніпропетровська, Донецька	Розвиток промислового туризму
	Тернопільська, м. Київ, Донецька, Львівська, Тернопільська	Розвиток релігійного туризму
	м. Київ, Донецька, Львівська, Харківська	Розвиток освітнього та спортивного туризму
	м. Київ, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська	Розвиток історико-культурного туризму
2. Сприяння розвитку підприємництва у сфері гостинності та транспортних послуг (продуценти характерних туристичних послуг)	Вінницька, Закарпатська, Київська, Черкаська	Розвиток екологічного туризму
	Вінницька, Полтавська, Харківська	Розвиток санаторно-оздоровчого туризму
	Волинська, Миколаївська	Розвиток курортного туризму
	Донецька	Розвиток ділового та промислового туризму
	Донецька, Рівненська,	Розвиток релігійного туризму
	Запорізька, Полтавська, Сумська	Розвиток історико-культурного туризму
	Харківська	Розвиток освітнього туризму
3. Сприяння розвитку комунального господарства і зв'язку, безпеки і охорони правопорядку, медичного обслуговування, культурно-просвітницької роботи, фінансово-банківської сфери (продуценти супутніх туристичних послуг)	Вінницька, Закарпатська, Київська, Черкаська	Розвиток екологічного туризму
	Вінницька,	Розвиток санаторно-оздоровчого туризму
	Волинська, Закарпатська, Миколаївська, Херсонська	Розвиток курортного туризму
	Дніпропетровська, Донецька	Розвиток ділового та промислового туризму
	Донецька, Рівненська	Розвиток релігійного туризму
	Донецька	Розвиток спортивного туризму
	Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Сумська	Розвиток історико-культурного туризму
4. Сприяння розвитку підприємництва у сфері туropolіторської та турагентської діяльності (продуценти туристичного продукту)	Вінницька, Івано-Франківська, Київська, Харківська, Черкаська	Розвиток екологічного туризму
	Вінницька, Полтавська, Харківська	Розвиток санаторно-оздоровчого туризму
	Волинська, Закарпатська, Миколаївська, Херсонська	Розвиток курортного туризму
	Дніпропетровська, Донецька	Розвиток ділового туризму
	Донецька	Розвиток промислового та спортивного туризму
	Донецька, Рівненська, Тернопільська	Розвиток релігійного туризму
	Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Сумська	Розвиток історико-культурного туризму
	Харківська	Розвиток освітнього туризму

- визначення переліку рекреаційних територій для розвитку санаторно-оздоровчого, курортного та екологічного туризму, визначення допустимого навантаження на об'єкти туристичного інтересу;

- запровадження державного моніторингу стану курортно-оздоровчих і рекреаційних територій та природних лікувальних ресурсів, розвиток природоохоронної інфраструктури;

- контроль за дотриманням режиму зон санітарної охорони, а також законодавства щодо використання земель курортного призначення, раціонального використання та якості природних лікувальних ресурсів;

- підвищення екологічних стандартів, посилення контролю за підприємствами у сфері виконання екологічного законодавства паралельно зі збільшенням рівня прозорості у діяльності органів контролю;

- заохочення підприємств до зменшення обсягів викидів шкідливих речовин, зокрема шляхом переходу на енергоефективні технології;

- сприяння включенню об'єктів історико-культурного, релігійного, промислового туризму до національних та міжнародних туристичних маршрутів;

- створення національних виставко-інформаційних комплексів, розширення матеріально-технічної бази ділового туризму;

- будівництво нових, реконструкцію та дооснащення діючих тренувальних баз, спортивних споруд та комплексів;

- забезпечення відповідності тренувальних баз, спортивних споруд та комплексів міжнародним стандартам;

- забезпечення участі України в конкурсах на проведення Олімпіад та міжнародних спортивних чемпіонатів;

- паспортизація навчально-освітніх програм, що мають визнання в міжнародному освітньому просторі, інформаційно-аналітична підтримка проектів розбудови освітнього туризму;

- гармонізація національних освітніх стандартів з міжнародними стандартами освіти;

- стимулювання підприємств до організації та проведення експерсій і тематичних виставок на промислових об'єктах.

З метою сприяння розвитку підприємництва у сфері гостинності та транспортних послуг державною програмою розвитку туризму необхідно передбачити реалізацію таких заходів, як:

- гармонізація національних стандартів організації роботи пасажирського транспорту зі стандартами Європейського Союзу;

- реконструкція наявних і будівництво нових колективних засобів розміщення та закладів харчування, підвищення рівня прозорості процедур виділення земельних ділянок для розбудови колективних закладів розміщення;

- розширення мережі транспортного сполучення та комунікацій, розвиток транспортної, прикордонної та митної інфраструктури;

- стимулювання підприємств до оновлення рухового складу транспорту та зменшення забруднення атмосферного повітря транспортними засобами;

- підвищення пропускної спроможності основних залізничних ліній, транспортних вузлів, залізничних і автомобільних під'їздів до морських портів, вулично-дорожньої мережі туристичних дестинацій;

- оптимізація транспортних маршрутів з метою уникнення перевантажених місць, модернізація дорожньої інфраструктури;

- підвищення якості та безпеки надання послуг з перевезення пасажирів, тимчасового розміщення, харчування, організації дозвілля, стандартизація послуг громадського харчування;

- вдосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері гостинності та громадського обслуговування;

З метою сприяння розвитку комунального господарства і зв'язку, безпеки й охорони правопорядку, медичного обслуговування, культурно-просвітницької роботи, фінансово-банківської сфери державна програма розвитку туризму повинна передбачити реалізацію таких заходів, як:

- благоустрій територій туристичних дестинацій, впровадження сучасних технологій поводження з побутовими відходами,

- посилення інформаційного та комунікативного зв'язку між туристичними дестинаціями та регіонами донорами туристичних потоків;

- забезпечення якісного та доступного медичного обслуговування (розвиток первинної ланки надання медичної допомоги, невідкладної допомоги), модернізація екстреної медичної допомоги у туристичних центрах;

- підвищення якості житлово-комунальних послуг;

- сприяння створенню збалансованої інфраструктури об'єктів торгівлі та закладів побуту у туристичних дестинаціях;

- розширення мережі установ фінансово-страхового сектору та розвиток розрахунково-касового обслуговування, забезпечення доступу до здійснення фінансово-розрахункових операцій, зокрема й у безготівковій формі, в туристичних дестинаціях.

З метою сприяння розвитку підприємництва у сфері туроператорської та турагентської діяльності державною програмою розвитку туризму необхідно передбачити реалізацію таких заходів, як:

- забезпечення прозорості процедур ліцензування туроператорської та турагентської діяльності;

- надання інформаційно-консультативної та методичної допомоги суб'єктам туристичної діяльності при організації нових туристичних маршрутів;

– організаційно-методична підтримка суб'єктів малого підприємництва в турагентській діяльності;

– надання послуг у сфері стандартизації та контролю за якістю туристичних послуг;

– формування єдиного загальнонаціонального економічного простору для здійснення господарської діяльності;

– висвітлення діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування з питань регулювання та підтримки підприємництва у сфері туризму;

– організація підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників підприємств, суб'єктів туристичної діяльності.

З метою сприяння розвитку попиту на послуги внутрішнього туризму державна програма повинна передбачити реалізацію таких заходів, як:

– формування єдиного інформаційного простору сфери туризму і курортів; інформаційно-консультаційне супроводження споживачів туристичних послуг; розвиток мережі туристично-інформаційних центрів;

– гарантування безпеки туристів під час туристичного обслуговування;

– розширення обізнаності населення щодо національних об'єктів туристичного інтересу, промоція рекреації в межах України, виховання у громадян почуттів національної гідності, зацікавленості історико-культурною спадщиною, відповідального ставлення до природних та антропогенних об'єктів туристичного інтересу;

– сприяння вихованню дітей і молоді на засадах поваги до народних звичаїв, традицій, культурних цінностей українського народу та національних меншин, природних ресурсів;

– формування позитивного туристичного (зокрема й рекреаційного) іміджу держави;

– забезпечення доступності послуг внутрішнього туризму для соціально незахищених верств суспільства;

– застосування послуг курортного та санаторно-оздоровчого туризму з метою оздоровлення державних службовців, послуг освітнього туризму – з метою підвищення кваліфікації працівників бюджетної сфери;

– стимулювання підприємств до використання послуг внутрішнього туризму як засобів нематеріальної мотивації працівників.

Можливо припустити, що реалізація запропонованих заходів державної програми розвитку туризму матиме позитивний ланцюговий ефект шляхом опосередкованого впливу на діяльність інших суб'єктів господарювання.

Висновки. Результати проведеного аналізу кількісно підтверджують висновок, що державна програма розвитку туризму повинна мати комплексний характер і заходи державної підтримки розвитку потенціалу об'єктів туристичного інтересу чи/та сприяння розвитку господарської діяльності продуцентів характерних послуг (супутніх послуг чи туристичного продукту) матимуть істотний додатковий ефект в напрямку розвитку потенціалу пропозиції інших послуг та підвищення рівня соціально-економічного розвитку в цілому. До того ж розвиток туристичних ресурсів та зростання потенціалу пропозиції на внутрішньому ринку туристичних послуг повинен становити не ціль реалізації державних програм розвитку туризму, а засіб підвищення конкурентоздатності сфери туристичних послуг національної економіки, довгостроковим результатом якого є підвищення соціально-економічного розвитку країни.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Валентюк І.В. Організаційно-економічні механізми державного регулювання туристичної сфери України : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / І.В. Валентюк. – К., 2013. – С. 24.
2. Єрмаченко В.Є. Визначення пріоритетів державного регулювання туристичного ринку у просторі та часі / В.Є. Єрмаченко, Н.В. Козубова // Вісник ОНУ. – 2014. – № 2. – С. 65–68. – (Серія «Економіка»).
3. Мельниченко С.В. Інформаційні технології в туризмі: теорія, методологія, практика : монографія / С.В. Мельниченко ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К., 2008. – 493 с.
4. Проблеми розвитку туризму і готельного господарства: регіональний аспект : монографія / за заг. ред. І.М. Писаревського ; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2009. – 276 с.
5. Саух І.В. Державне регулювання розвитку туризму: сутність поняття та проблеми визначення / І.В. Саух // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 4(154). – С. 54–59.
6. Туристична діяльність в Україні : статистичний бюлетень. – К. : Державна служба статистики України, 2013. – 272 с.
7. The Travel & Tourism Competitiveness Report-2013, 2013. Geneva, World Economic Forum, 517 p.